
PRACE

**Instytutu Ceramiki
i Materiałów Budowlanych**

Scientific Works
of Institute of Ceramics
and Building Materials

Nr 25
(kwiecień–czerwiec)

Prace są indeksowane w BazTech i Index Copernicus

ISSN 1899-3230

Rok IX

Warszawa–Opole 2016

MAŁGORZATA PIOTROWICZ*

KATARZYNA ŁASKAWIEC**

PIOTR ROMANOWSKI***

Wprowadzanie wyrobów budowlanych do obrotu według systemu krajowego i europejskiego

Słowa kluczowe: CPR, ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych, wyroby budowlane.

Wszystkie wyroby budowlane przed wprowadzeniem do obrotu podlegają procedurom oceny zgodności wynikającym z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 305/2011. Ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych wyrobów budowlanych w odniesieniu do ich charakterystyk jest przeprowadzana zgodnie z jednym z pięciu systemów określonych w tym rozporządzeniu. Wymagania dotyczące właściwości użytkowych zawarte są w normach zharmonizowanych, które określają system oceny i weryfikacji właściwości użytkowych dla danego wyrobu i wymagania związane z tym systemem. Normy te podlegają weryfikacji w pięcioletnich okresach. W prezentowanym artykule skonfrontowano aktualne wymagania dotyczące wprowadzania wyrobu do obrotu z wcześniej obowiązującymi.

1. Wstęp

Wyroby budowlane przez blisko 22 lata wprowadzane były do obrotu zgodnie z Dyrektywą nr 89/106/EWG (Construction Products Directive – CPD) [1] wdrożoną Ustawą o wyrobach budowlanych (Dz.U. z 2004 r. nr 92, poz. 881 z późn. zm.) [2]. Istotne zmiany nastąpiły po opublikowaniu 4 kwietnia 2011 r. w „Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej” nr L 88 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z 9 marca 2011 r. zwanego Construction Products Regulation (CPR) [3], które uchylilo Dyrektywę Rady 89/106/EWG (CPD), ustanawiając zharmonizowane warunki wprowadzania wyrobów budowlanych do obrotu.

* Mgr inż., Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie, m.piotrowicz@icimb.pl

** Dr inż., Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie, m.laskawiec@icimb.pl

*** Mgr inż., Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych w Warszawie, p.romanowski@icimb.pl

Wejście pełnej treści rozporządzenia oraz uchylenie dyrektywy budowlanej nastąpiło 1 lipca 2013 r. i obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Wprowadzenie do stosowania rozporządzenia CPR na terenie UE nastąpiło w sposób automatyczny i niepotrzebne do tego były żadne krajowe akty prawne. Konieczne było natomiast dostosowanie krajowego ustawodawstwa do CPR, co związane jest ze zmianą odpowiednich ustaw, między innymi ustawy o wyrobach budowlanych i o systemie oceny zgodności.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności zapowiadała korektę przepisów wykonawczych w zakresie deklarowania zgodności oraz znakowania wyrobów budowlanych znakiem budowlanym, ustalając, że nastąpi to nie później niż 24 miesiące od dnia wejścia jej w życie [4].

Najnowsza korekta tej ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r., podpisana przez Prezydenta RP 21 lipca 2015 r., przedłuża ten termin do 1 stycznia 2017 r. [5]. Wynika to z konieczności znowelizowania przepisów wykonawczych do aktualnej wersji ustawy, co ma nastąpić najpóźniej do 1 stycznia 2017 r.

Różnice między rozporządzeniem CPR a dyrektywą CPD

Główne zmiany wprowadzone rozporządzeniem CPR w stosunku do dyrektywy CPD są następujące:

- wdrożenie systemu zharmonizowanych specyfikacji technicznych;
- zmiana trzeciego i czwartego wymagania podstawowego dla obiektów budowlanych, odpowiednio: higiena, zdrowie i środowisko oraz bezpieczeństwo użytkowania i dostępność obiektów;
- wprowadzenie siódmego wymagania podstawowego dla obiektów budowlanych: zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych;
- zastąpienie deklaracji zgodności deklaracją właściwości użytkowych;
- zastąpienie 6 systemów oceny zgodności (1+, 1, 2, 2+, 3, 4) 5 systemami oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych (1+, 1, 2+, 3, 4);
- wzmocnienie znaczenia oznakowania CE;
- ułatwienia dla mikroprzedsiębiorstw;
- określenie odpowiedzialności wszystkich uczestników łańcucha dostaw (nałożenie obowiązków na importerów i dystrybutorów);
- wprowadzenie obowiązku pełnej identyfikowalności wyrobu;
- zaostrzenie kryteriów notyfikacji jednostek (wymagania akredytacji w określonym niezbędnym zakresie);
- obowiązek realnej współpracy jednostek notyfikowanych.

Obecnie, zgodnie z CPR, wyroby budowlane objęte normami zharmonizowanymi lub dla których wydane zostały europejskie oceny techniczne podlegają obowiązkowemu oznakowaniu CE. Należy zaznaczyć, że nowe zasady dotyczą tylko tych wyrobów, dla których istnieją zharmonizowane specyfikacje

techniczne lub europejskie oceny techniczne, ponieważ tylko na ich podstawie można wystawiać deklaracje właściwości użytkowych.

2. System europejski – oznakowanie znakiem CE

Procedura wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych w systemie europejskim, z oznakowaniem CE, jest następująca:

- wprowadzenie do obrotu wyrobu budowlanego w systemie europejskim jest możliwe, jeżeli została dla niego ustanowiona norma zharmonizowana lub gdy wyrób jest zgodny z wydaną dla niego europejską oceną techniczną;
- ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych wyrobu budowlanego w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk przeprowadzana jest przez producenta, zgodnie z jednym z systemów określonych w Załączniku V Rozporządzenia nr 305/2011. Jeżeli zastosowany system oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych tego wymaga, ta ocena i weryfikacja przeprowadzana jest z udziałem jednostki notyfikowanej (notyfikowanej jednostki certyfikującej albo notyfikowanego laboratorium). W każdym systemie oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych wymagane jest utworzenie i prowadzenie przez producenta zakładowej kontroli produkcji;
- producent wyrobu sporządza, jako podstawę do deklaracji właściwości użytkowych, dokumentację techniczną opisującą wszystkie istotne elementy związane z wymaganym systemem oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych;
- po przeprowadzeniu oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych producent sporządza deklarację właściwości użytkowych, zgodnie z artykułami 4 i 6 Rozporządzenia nr 305/2011, która wyraża właściwości użytkowe wyrobu budowlanego w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk z odpowiednimi zharmonizowanymi specyfikacjami technicznymi (tj. normami zharmonizowanymi lub europejskimi dokumentami oceny) dla deklarowanego zamierzonego zastosowania lub zastosowań tego wyrobu, oraz umieszcza oznakowanie CE wraz z informacją towarzyszącą temu oznakowaniu w sposób określony w artykule 9 Rozporządzenia nr 305/2011.

Przez umieszczenie lub zlecenie umieszczenia oznakowania CE producent bierze na siebie odpowiedzialność za zgodność wyrobu budowlanego z deklarowanymi właściwościami użytkowymi oraz za jego zgodność ze wszystkimi mającymi zastosowanie wymaganiami określonymi w Rozporządzeniu nr 305/2011 oraz innym stosownym ustawodawstwem harmonizacyjnym Unii Europejskiej odnoszącym się do umieszczania tego oznakowania, a wyrób może być wprowadzony do obrotu na wspólny europejski rynek.

Główne definicje wprowadzane przez CPR

Wyrób budowlany – oznacza każdy wyrób lub zestaw wyprodukowany i wprowadzony do obrotu w celu trwałego wbudowania w obiektach budowlanych lub ich częściach, mający wpływ na spełnienie wymagań podstawowych przez te obiekty.

Zestaw – oznacza wyrób budowlany wprowadzony do obrotu przez jednego producenta jako zestaw co najmniej dwóch odrębnych elementów, które muszą zostać połączone, aby mogły zostać wbudowane w obiektach budowlanych.

Zasadnicze charakterystyki – oznaczają te cechy wyrobu budowlanego, które odnoszą się do podstawowych wymagań dotyczących obiektów budowlanych (określone w normie zharmonizowanej).

Właściwości użytkowe wyrobu budowlanego – oznaczają właściwości użytkowe odnoszące się do odpowiednich zasadniczych charakterystyk wyrażone jako poziom lub klasa, lub w sposób opisowy.

Deklaracja właściwości użytkowych – formalne poświadczenie przez producenta wyrobu dotrzymywania właściwości użytkowych w odniesieniu do zasadniczych charakterystyk tych wyrobów, określonych w dokumentach certyfikacyjnych.

JOT – jednostki oceny technicznej wyznaczane przez państwa członkowskie.

EDO – (Europejski Dokument Oceny) dokument przyjęty przez organizację Jednostek Oceny Technicznej w celu wydawania europejskich ocen technicznych (odpowiednik wytycznych do Europejskich Aprobata Technicznych ETAG – European Technical Approval Guideline).

EOT – (Europejska Ocena Techniczna) udokumentowana ocena, zgodna z odnośnym EDO, właściwości użytkowych wyrobu w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk (odpowiednik Europejskiej Aprobaty).

Zharmonizowane specyfikacje techniczne – zharmonizowane normy i europejskie dokumenty oceny.

3. System krajowy – oznakowanie znakiem budowlanym

Procedura wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych w systemie krajowym, z oznakowaniem znakiem budowlanym, jest następująca:

– określenie specyfikacji technicznej, m.in. w zależności od zamierzonego przeznaczenia wyrobu, którą może być Polska Norma wyrobu, niemająca statusu normy wycofanej, lub aprobata techniczna (jeżeli dla wyrobu budowlanego nie została ustanowiona Polska Norma wyrobu, wówczas producent powinien użyć aprobatę techniczną);

– producent wyrobu lub jego upoważniony przedstawiciel, mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dokonuje właściwej oceny zgodności wyrobu ze specyfikacją techniczną, z udziałem, jeśli zastosowany system oceny zgodności tego wymaga, jednostki akredytowanej (akredytowanej jednostki certyfikującej wyroby albo akredytowanego laboratorium). W każdym systemie oceny zgodności wymagane jest utworzenie i prowadzenie przez producenta zakładowej kontroli produkcji;

– po wykazaniu w wyniku dokonanej oceny zgodności, że wyrób spełnia wymagania określone w specyfikacji technicznej, producent wyrobu (lub jego upoważniony przedstawiciel) wystawia krajową deklarację zgodności i następnie umieszcza na wyrobie znak budowlany, dołączając do wyrobu wymaganą informację, a wyrób może zostać wprowadzony do obrotu.

Oznakowanie wyrobu budowlanego znakiem budowlanym, zgodnie z Ustawą o wyrobach budowlanych z 13 czerwca 2013 r., jest dopuszczalne, jeżeli producent mający siedzibę na terenie RP lub jego upoważniony przedstawiciel dokonał oceny zgodności i wydał, na swoją wyłączną odpowiedzialność, krajową deklarację zgodności z Polską Normą wyrobu albo aprobatą techniczną.

Różnica w stosowaniu znaku budowlanego przed 1 lipca 2013 a po 1 lipca 2013 r. polega na tym, że:

- do 1 lipca 2013 r. była możliwość wprowadzania na rynek wyrobów budowlanych z krajowym oznakowaniem, nawet jeżeli były one objęte normą zharmonizowaną;
- po 1 lipca 2013 r. znaku budowlanego nie można stosować alternatywnie lub łącznie z oznakowaniem CE.

Nowelizacja ustawy o wyrobach budowlanych z 2015 r. ma na celu dostosowanie krajowego systemu wprowadzania wyrobów do obrotu (oznakowanie znakiem budowlanym) do europejskiego systemu (oznakowanie CE). Nastąpi zmiana nazw dokumentów i procedur towarzyszących oznakowaniu znakiem budowlanym, będą one zbliżone do systemu europejskiego.

Zamiast:

- aprobaty technicznej (AT) – krajowa ocena techniczna (KOT);
- deklaracji zgodności (DZ) – deklaracja właściwości użytkowych (DWU);
- systemów oceny zgodności – systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych.

Obowiązki producentów będą analogiczne jak przy oznakowaniu CE. Dla wyrobów nieobjętych zakresem przedmiotowym Polskiej Normy wydawane będą krajowe oceny techniczne, które będą jak dotychczasowe mieć aprobaty na pięć lat.

4. Systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych wyrobów

System 1+ – deklaracja właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, dokonywana przez producenta na podstawie następujących danych:

a) producent przeprowadza:

(I) zakładową kontrolę produkcji,

(II) dalsze badania próbek pobranych w zakładzie zgodnie z ustalonym planem badań;

b) notyfikowana jednostka certyfikująca wyrób wydaje certyfikat stałości właściwości użytkowych wyrobu na podstawie:

(I) ustalenia typu wyrobu na podstawie badań typu (w tym badań pobranych próbek), obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu,

(II) wstępnej inspekcji zakładu produkcyjnego i zakładowej kontroli produkcji,

(III) stałego nadzoru, oceny i ewaluacji zakładowej kontroli produkcji,

(IV) kontrolnego badania próbek pobranych przed wprowadzeniem wyrobu do obrotu.

System 1 – deklaracja właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, dokonywana przez producenta na podstawie następujących danych:

a) producent przeprowadza:

(I) zakładową kontrolę produkcji,

(II) dalsze badania próbek pobranych w zakładzie przez producenta zgodnie z ustalonym planem badań;

b) notyfikowana jednostka certyfikująca wyrób wydaje certyfikat stałości właściwości użytkowych wyrobu na podstawie:

(I) ustalenia typu wyrobu na podstawie badań typu (w tym pobierania próbek), obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu,

(II) wstępnej inspekcji zakładu produkcyjnego i zakładowej kontroli produkcji,

(III) stałego nadzoru, oceny i ewaluacji zakładowej kontroli produkcji.

System 2+ – deklaracja właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, dokonywana przez producenta na podstawie następujących danych:

a) producent przeprowadza:

(I) ustalenie typu wyrobu na podstawie badań typu (w tym badań pobranych próbek), obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu,

(II) zakładową kontrolę produkcji,

(III) badania próbek pobranych w zakładzie zgodnie z ustalonym planem badań;

b) notyfikowana jednostka certyfikująca kontrolę produkcji wydaje certyfikat zgodności zakładowej kontroli produkcji na podstawie:

- (I) wstępnej inspekcji zakładu produkcyjnego i zakładowej kontroli produkcji,
- (II) stałego nadzoru, oceny i ewaluacji zakładowej kontroli produkcji.

System 3 – deklaracja właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, dokonywana przez producenta na podstawie następujących danych:

- a) producent przeprowadza zakładową kontrolę produkcji;
- b) **notyfikowane laboratorium badawcze dokonuje ustalenia typu wyrobu** na podstawie badań typu (w oparciu o badania pobranych próbek przeprowadzone przez producenta), obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu.

System 4 – deklaracja właściwości użytkowych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, dokonywana przez producenta na podstawie następujących danych:

- a) producent przeprowadza:
 - (I) ustalenie typu wyrobu na podstawie badań typu, obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu,
 - (II) zakładową kontrolę produkcji;
- b) brak zadań dla jednostki notyfikowanej.

5. Obowiązki producentów

Zgodnie z CPR nie tylko producent, ale również dystrybutor, importer i upoważniony przedstawiciel ponoszą odpowiedzialność za wprowadzane do obrotu wyroby budowlane (rozdz. III art. 11–16). Wprowadzenie nowych zasad spowodowało zmiany w zawartości informacji, które producent (importer, dystrybutor, upoważniony przedstawiciel) ma obowiązek dostarczać swoim klientom (inwestorom, projektantom i wykonawcom). Celem jest udzielanie wiarygodnych i wyczerpujących informacji, które pozwalają na proste i jednoznaczne technicznie ocenienie właściwości oraz sposobu zastosowania wyrobu.

Obowiązki przedsiębiorców wprowadzających do obrotu wyrób z oznakowaniem CE są następujące:

- deklaracja właściwości użytkowych nie jest deklaracją zgodności (ze specyfikacją techniczną). Jest informacją o właściwościach użytkowych wyrobu, za którą producent ponosi odpowiedzialność;
- odpowiedzialność odnosi się tylko do wskazanych przez producenta (wybranych ze specyfikacji) właściwości. Dla pozostałych producent wykorzystuje opcję NPD (No Performance Determined – właściwość użytkowa nieoznaczona);

- wystawienie deklaracji właściwości użytkowych jest obligatoryjne, jeśli dla wyrobu istnieje norma zharmonizowana, lub producent dla swego wyrobu uzyskał Europejską Ocena Techniczną, wydaną w zgodzie z EDO;
- istnienie EDO (dla danego wyrobu) nie oznacza, że każdy producent tego wyrobu musi uzyskiwać EOT, ale wtedy nie może go znakować CE;
- kopia deklaracji właściwości jest dołączana do każdego wyrobu udostępnianego na rynku, ale do partii wyrobu dostarczanej do jednego użytkownika wystarcza jedna kopia;
- kopie deklaracji właściwości dostarcza się w formie papierowej albo drogą elektroniczną;
- Komisja Europejska otrzymała prawo (akt delegowany) do określenia warunków, na jakich deklaracja będzie mogła być udostępniana na stronie internetowej. Importerzy zapewniają, aby wyrobowi oznakowanemu CE towarzyszyła dokumentacja, która uprawnia do znakowania CE. Ponadto umieszczają swoje dane (nazwa i adres) na wyrobie lub (gdy to niemożliwe) na opakowaniu;
- dystrybutorzy zapewniają, aby wyrobowi oznakowanemu CE towarzyszyła dokumentacja, która uprawnia do znakowania CE. Ponadto ponoszą odpowiedzialność za właściwe (niewpływające niekorzystnie na właściwości użytkowe) przechowywanie i transportowanie wyrobu;
- wszystkie podmioty gospodarcze (producent, importer, dystrybutor) muszą na żądanie organu nadzoru rynku umożliwić zidentyfikowanie podmiotów (tylko gospodarczych), które dostarczyły i którym dostarczono wyrób.

6. Podsumowanie

Surowce wsadowe do produkcji betonu oraz większość produkowanych na naszym rynku prefabrykatów betonowych objęta jest normami zharmonizowanymi, które określają systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych. Normy te podlegają weryfikacji w pięcioletnich okresach.

Każda norma zharmonizowana zawiera załącznik ZA (harmonizacyjny), w którym zawarte są następujące informacje:

- zasadnicze charakterystyki wyrobu budowlanego (ZA1),
- system oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych (ZA2),
- konieczne zadania w procesie oceny z określeniem zadań do wykonania w notyfikowanej jednostce zewnętrznej (ZA3).

Dla każdego wyrobu budowlanego objętego normą zharmonizowaną lub dla którego wydana została Europejska Ocena Techniczna, zgodnie z CPR, oznakowanie CE jest jedynym oznakowaniem potwierdzającym zgodność wyrobu budowlanego z deklarowanymi właściwościami użytkowymi w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk, objętych tą normą zharmonizowaną lub Europejską Ocena Techniczną.

Wyroby budowlane nieobjęte normami zharmonizowanymi wprowadzane są do obrotu w systemie krajowym z oznakowaniem znakiem budowlanym*.

Literatura

- [1] Dyrektywa Rady 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich odnoszących się do wyrobów budowlanych, <http://data.europa.eu/eli/dir/1989/106/oj> (4.05.2016).
- [2] Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych, Dz.U. z 2004 r. nr 92, poz. 881 z późn. zm.
- [3] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające Dyrektywę Rady 89/106/EWG, zwane Construction Products Regulation (CPR), Dz.U. UE L88 z 4.04.2011.
- [4] Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności, Dz.U. z 2013 r. poz. 898.
- [5] Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności, Dz.U. z 2015 r. poz. 1165.

*MAŁGORZATA PIOTROWICZ
KATARZYNA ŁASKAWIEC
PIOTR ROMANOWSKI*

PRINCIPLES FOR IMPLEMENTATION CONSTRUCTION PRODUCTS ACCORDING TO THE NATIONAL AND EUROPEAN SYSTEM

Keywords: CPR, essential characteristics, construction products.

All constructions products before place on the market are subject to conformity assessment procedures resulting from Regulation (EU) No 305/2011 of the European Parliament and of the Council. Construction products must have a certain performance (essential characteristics) to allow designers/authorities to verify that construction works satisfy the Essential Requirements as regulated by each Member State in its territory. EU Commission invites CEN through mandates for specific product families to elaborate harmonized European standards for construction products. These standards are subject to verification in five-year periods. AVCP system (previously called „Attestation of Conformity”) foresees five systems defined in Directive. In this paper confronted current requirements for placing the product on the market with pre-existing.

* Praca została sfinansowana ze środków na działalność statutową Instytutu Ceramiki i Materiałów Budowlanych.